

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
Forminneseksjonen Postboks
6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT
ARKEOLOGISK UTGRAVNING
AV
KULLGROPER

Bjerke boligfelt
Bjerke av Horgen nordre 280/4
Gran kommune, Oppland
JOSTEIN BERGSTØL

Oslo 05.05. 2008

KULTURHISTORISK

**MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Horgen nordre/Bjerke	G.nr./ b.nr. 280/4
Kommune Gran	Fylke Oppland
Saksnavn Bjerke boligfelt	Kulturminnetype Kullgroper
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 06/9681	Tiltakskode/ prosjektkode 760050/420810
Eier/ bruker, adresse Øst eiendomsutvikling AS Pb. 134, 1713 Grålum	Tiltakshaver Øst eiendomsutvikling AS
Tidsrom for utgravning 05. november 2006	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum NGO1948 - akse II N: 268344.913 Ø: 121360.082
ØK-kart CM056-5-2	ØK-koordinater -
A-nr. 2006/312	C.nr. C.56562
ID-nr (Askeladden) 105168	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf.33955
Rapport ved: Jostein Bergstøl	Dato: 5. mai 2008
Saksbehandler: Jan Henning Larsen	Prosjektleder: Jostein Bergstøl

SAMMENDRAG

Undersøkelsen ble igangsatt på bakgrunn av vedtatt reguleringsplan for Bjerke boligfelt. Det var gitt dispensasjon fra kulturminneloven for to kullgroper (ID 105168), med vilkår om arkeologisk utgravning før tiltaket kunne igangsettes. Undersøkelsen ble utført den 5. november 2006 av Jostein Bergstøl med hjelp av gravemaskin med fører, stilt til rådighet fra tiltakshaver.

Det var 5 cm snø og litt vanskelig å se terrenget pga mye kvist fra felte trær. Begge de to kullgroperne hadde firkantet kullag. R2 hadde ytre diameter på 8 meter, og var langt større enn R1. Grop R2 ble datert 1035-1230 e.Kr, mens R1 var brukt en gang mellom 1230 og 1290.

INNHold

SAMMENDRAG	2
1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	4
2. DELTAGERE, TIDSRUM	4
3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	4
4. UTGRAVNINGEN	4
5. KONKLUSJON.....	7
LITTERATUR:	7
6. FOTOLISTE, NEGATIVNR. CF. 33955	8
7. KART OG TEGNINGER	8

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UNDERSØKELSE

REGULERINGSPLAN FOR BJERKE BOLIGFELT

HORGEN NORDRE, 280/4,

GRAN KOMMUNE, OPPLAND

Jostein Bergstøl

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Riksantikvaren ga i brev av 10.februar 2004 tillatelse til inngrep i automatisk freda kulturminner (kullgroper ID 105168), med vilkår om arkeologisk undersøkelse. Det vises videre til Riksantikvarens vedtak om omfang og kostnader for undersøkelsen i brev av 11.september 2006. Det vises også til prosjektplan fra Kulturhistorisk museum, datert 6. september 2006.

2. DELTAGERE, TIDSROM

Undersøkelsen ble utført av Jostein Bergstøl fra Kulturhistorisk museum den 5. november 2006. Gravemaskin med fører ble stilt til rådighet fra tiltakshaver.

3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

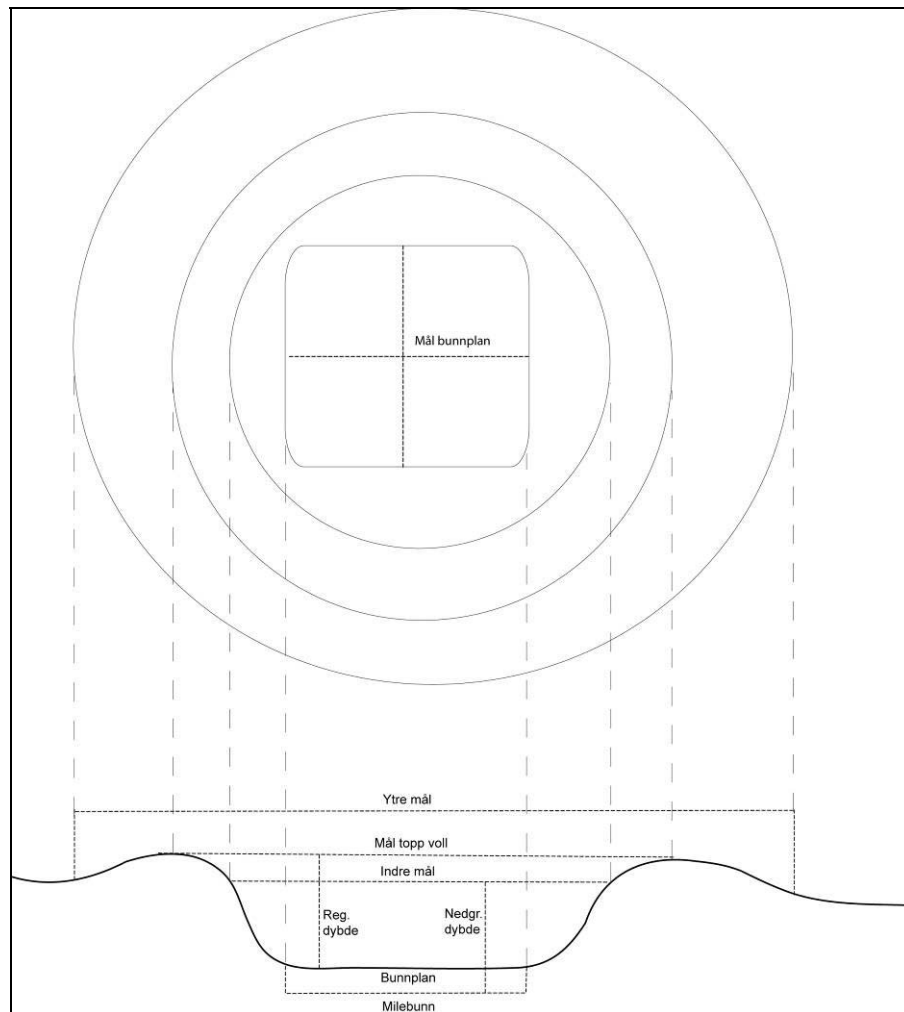
Planområdet ligger som et platå i en vestvendt skråning. Undergrunnen består av siltig sand med lommer av relativt grov grus. Området var snauhagd. Marken nedenfor plangrensen bærer preg av gjengrodd gammel beitemark. Dyrket mark i sør.

4. UTGRAVNINGEN

Utgravningen foregikk i november, med 5 cm snø på bakken. Planområdet hadde vært hogd, og ved R1 lå det store mengder grener som til dels var frosset fast i bakken. Det lot seg gjøre å få ryddet unna det meste i gropa og ut til toppen av vollen. Det gikk greit å gjenfinne gropene, som var tydelig markerte i terrenget.

Undersøkelsen startet ved at undertegnede ryddet og dokumenterte gropene i plan. Kl. 12 kom gravemaskinen, og gropene ble da snittet. Den ene halvdelen av gropene ble gravet i plan med maskin. Avdekkingen ble gjort gradvis, slik at kullagets form ble avdekket. Det ble så gravd ned under gropas bunn, slik at en gjennomgående profil kunne dokumenteres. Målene gjøres som på fig. 1.

Figur 1. Skjema for dokumentasjon av kullgroper

Figur 2: Bunnform R1

R1	
Ytre mål:	5,2x?
Topp voll:	3,8x?
Indre mål:	2,6x2,5
Reg. dybde:	0,8
Dybde til bunn kullag:	1,6
Form kullag:	Firkantet med avrundede hjørner
Treart:	Furu
Datering (T19022):	775±65 BP 1220-1290 e.Kr

Figur 3. R1 var full av grener og kvister etter skogrydding.

R2
Målene er gjort diagonalt av målesystemet ut fra tegningen, siden det viste seg at gropa var firkantet, og målesystemet traff hjørnene. Bildet på forsiden er R2 etter gravning.

Ytre mål:	7,2x7,2
Topp voll:	5,2x5,1
Indre mål:	3,1x3,5
Reg. dybde:	0,8
Dybde til bunn kullag:	1,0
Form kullag:	Firkantet
Treart:	Gran og furu
Datering (T19022):	890±75 BP: 1035-1230 e.Kr

Figur 4. R 2 før utgravning

5. KONKLUSJON

De to kullgropene lå ikke mer enn ca 30 m fra hverandre, med R1 lengst mot nord. R1 var dyp og hadde relativt bratte kanter, mens R2 var flat og mye større. Det er derfor ikke overraskende at de to har relativt sprikende dateringer. Det var brent furu i grop 1, mens det var brukt gran og furu i grop 2.

Det er ikke undersøkt mange kullgroper på Hadeland. Det er en fra Olum i Jevnaker, som ble datert til høymiddelalder (Gustafson 1996), og to fra Ragnhildrud i Gran. Den ene av disse ble datert senmiddelalder, mens den andre var fra nyere tid (Bergstøl 2007).

Materialet fra denne undersøkelsen er med på å tette kunnskapshull rundt kullproduksjon og jernfremstilling i et område hvor det ikke har vært mange undersøkelser (Larsen 2004). Slike mindre undersøkelser har derfor sin verdi fordi de på sikt vil gi et bedre bilde av produksjonsvolumer, og derigjennom økonomi og maktforhold i vikingtid og middelalder.

LITTERATUR:

Bergstøl, J. 2007: *Rapport fra arkeologisk undersøkelse av kullgroper og kullmile fra Ragnhildrud 85/1, Gran kommune, Oppland, i forbindelse med Reguleringsplan for Rv4*. Kulturhistorisk museum, topografisk arkiv.

Gustafson, L. 1996: *Rapport fra arkeologiske undersøkelser av rydningsrøyser og en kullgrop på Olum østre (Olimb østre) gnr. 121/1,2, Jevnaker kommune,*

Oppland, i forbindelse med ny trasè for Rv 35. Kulturhistorisk museum, Topografisk arkiv.

Larsen, J. H. 2004: Jernvinna på Østlandet i yngre jernalder og middelalder – noen kronologiske problemer. *Viking*. Bind LXVII – 2004. Oslo.

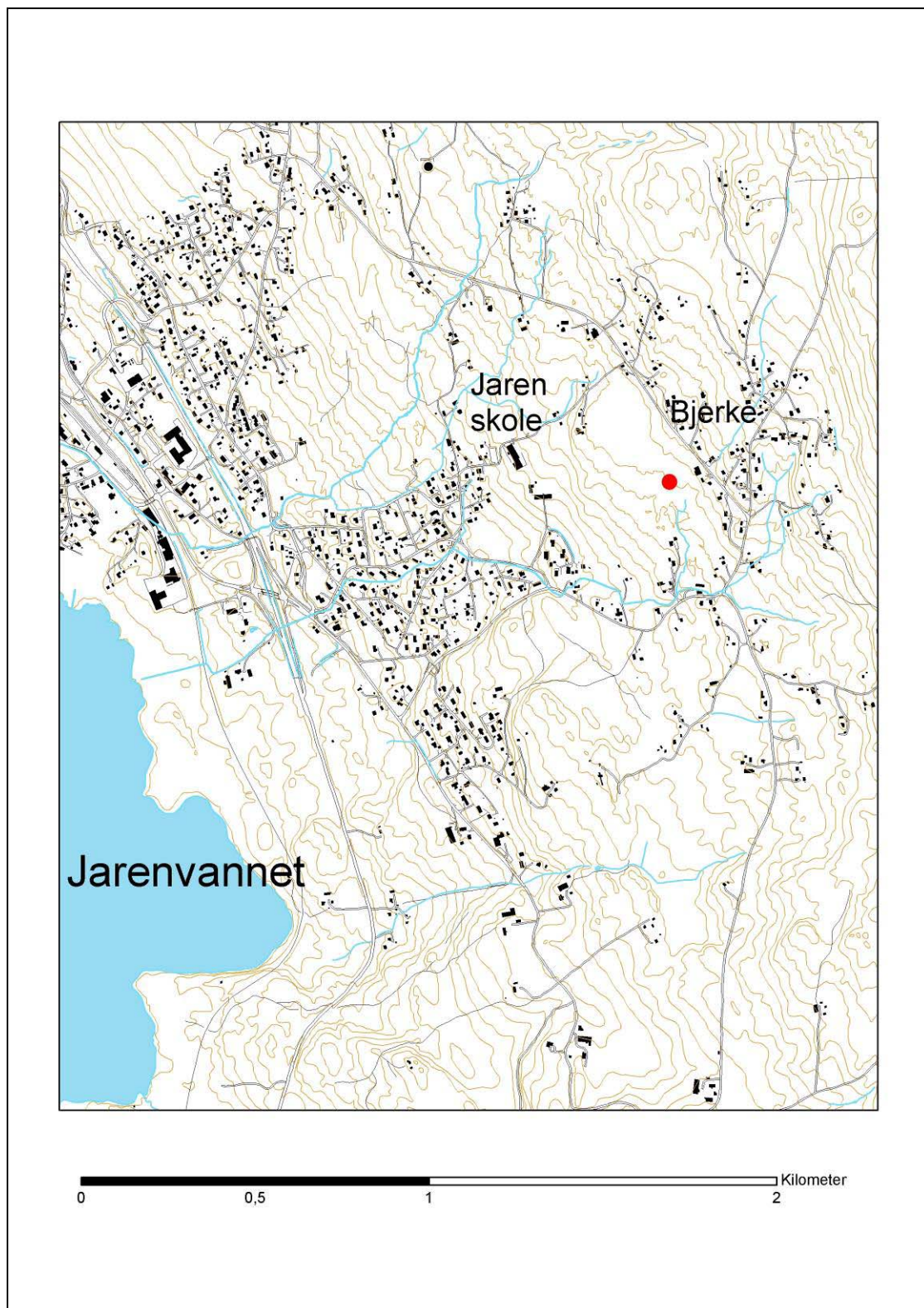
6. FOTOLISTE, NEGATIVNR. CF. 33955

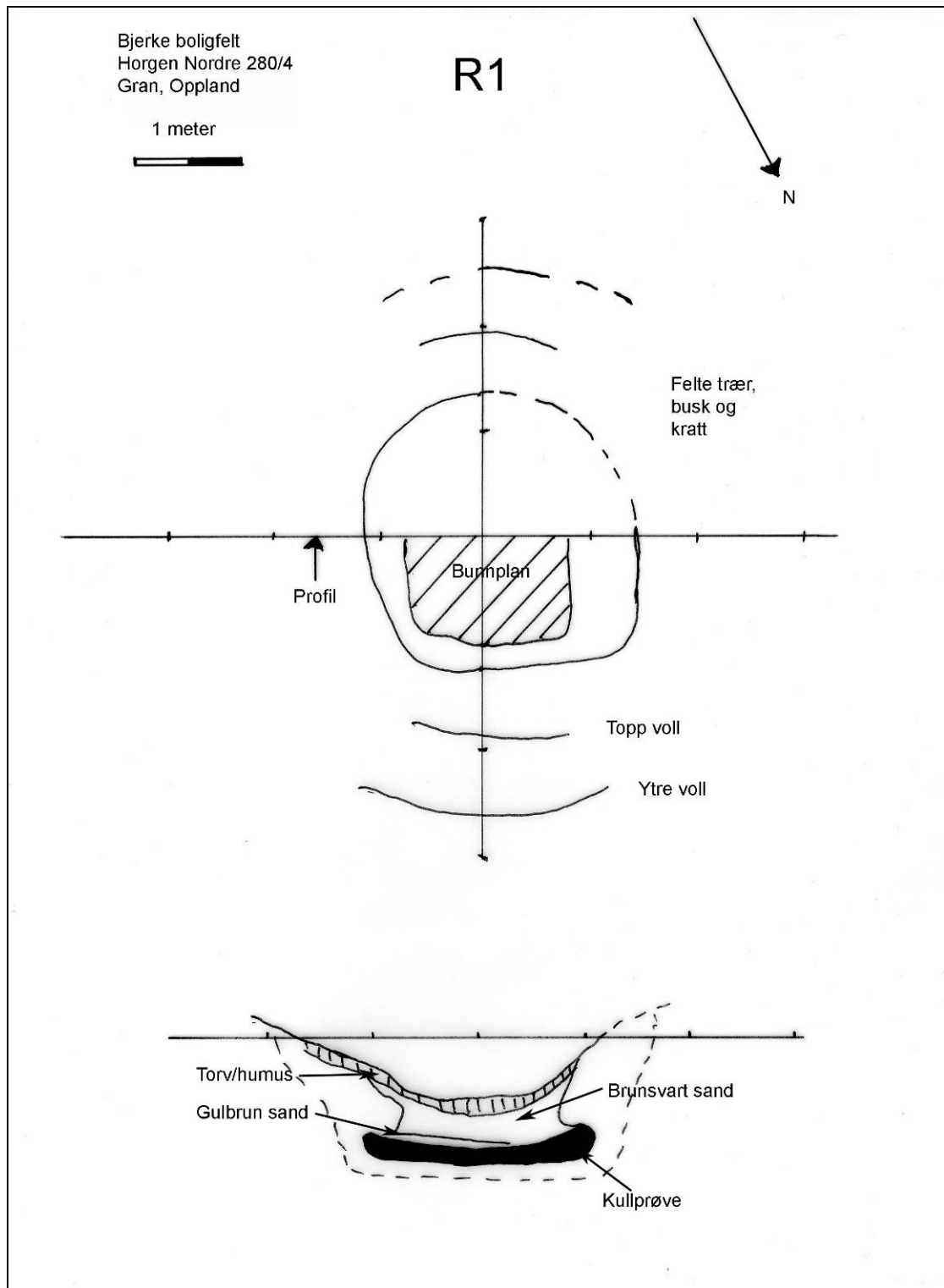
Film 1 Bildnr.	Motiv	Retning mot	Fotograf	Dato
001	R2, profil, midten	SSV	Jostein Bergstøl	05.11. 06
002	R2, profil, midten	SV	"	"
003	R2, profil voll i vest	SV	"	"
004	R2, hele profilen	V	"	"
005	R1, profil	SSØ	"	"
006	R1, plan, kullag	S	"	"
007	R2, plan, kullag	V	"	"
008	R1, oversikt	V	"	"
009	R1, oversikt	V	"	"
010	R2, oversikt	Ø	"	"
011	R2, oversikt	ØSØ	"	"

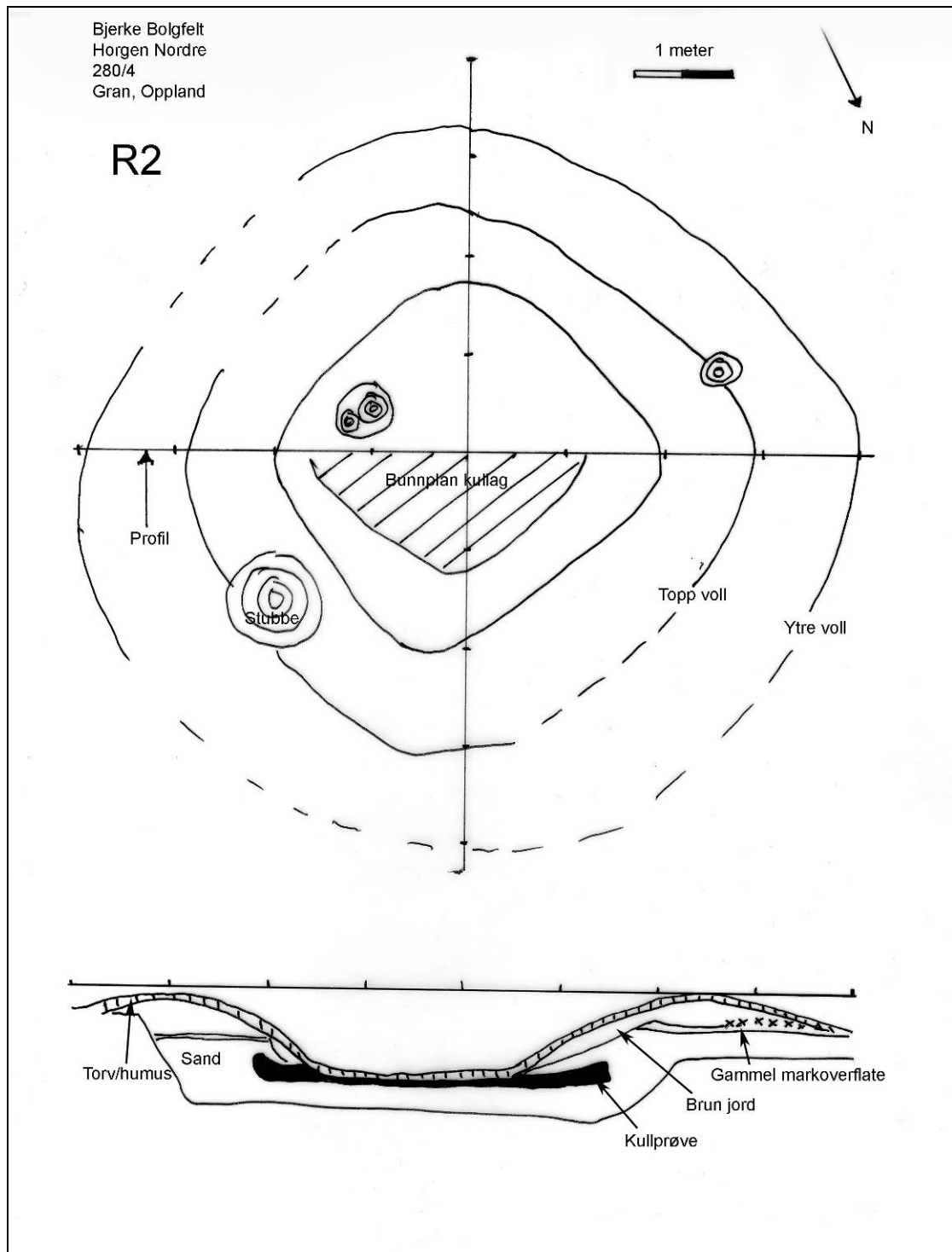
7. KART OG TEGNINGER

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Bergstøl, Jostein
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762 St. Olavsplass, 0130 Oslo

DF-4058

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder for nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-19022	Grop 1, Bjerke på Jaren Horgen nordre, Gran Oppland	Trekull Furu	6.0 g	775 ± 65	AD1220-1290	-26.1*
T-19023	Grop 2, Bjerke på Jaren Horgen nordre, Gran Oppland	Trekull Gran	6.0 g	890 ± 75	AD1035-1230	-26.1*

Dato: 27 JUN 2007

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

Høeg - Pollen, 876 842 262 MVA,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 6/1-07.

Til Jostein Bergstøl.

Analyse av 2 kullprøver fra 289/4 Bjerke på Jaren, Horgen nordre,
280/4, Gran kommune, Oppland. Tiltakskode 760050.

Grop 1.

Det ble bestemt 25 biter. Alle var Pinus (furu).

Grop 2.

Det ble bestemt 35 biter. Av disse var 30 Picea (gran) og
5 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 8,8 g.

Helge Irgens Høeg